

Postanowienie z dnia 25 października 2011 r.

III SW 43/11

Wyborca przebywający czasowo w okresie obejmującym dzień wyborów na obszarze gminy, w której położona jest jednostka organizacyjna tworząca odrębny obwód głosowania, nie może być bez wiedzy i woli umieszczony w spisie wyborców w takim odrębnym obwodzie głosowania.

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 25 października 2011 r. sprawy z protestu wyborczego w sprawie Marka K. przeciwko ważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w Okręgu Wyborczym Nr 7 w Chełmie

p o s t a n o w i ł:

wyrazić opinię o zasadności zarzutu protestu, co jednak nie miało wpływu na wynik wyborów.

U z a s a d n i e n i e

W dniu 13 października 2011 r. Marek K. wniósł protest wyborczy twierdząc, że w dniu 9 października 2011 r. w lokalu wyborczym przy ul. Ł. w Z. odmówiono mu prawa do oddania głosu na skutek tego, że jego nazwisko nie figurowało na liście uprawnionych do głosowania. Po interwencji u szefa komisji wyborczej wnoszący protest dowiedział się, że został przerejestrowany do „komisji wyborczej w R.”, w której przebywał w szpitalu do dnia 5 października 2011 r. O dokonanej zmianie wyborca nie został powiadomiony, a jako osoba starsza i schorowana nie mógł udać się do tej miejscowości, aby oddać głos. Niedopuszczenie wnoszącego protest do wyborów miało jego zdaniem wpływ na ich wynik w okręgu wyborczym.

W odpowiedzi na protest Okręgowa Komisja Wyborcza Nr 7 w Chełmie wniosła o uznanie podniesionych w nim zarzutów za bezzasadne, przedstawiając następujące ustalenia. Na dzień wyborów do Sejmu i Senatu RP Markowi K. przysługiwało czynne prawo wyborcze stosownie do art. 10 § 1 pkt 1 Kodeksu wyborczego. W dacie sporządzenia spisu wyborców, wnoszący protest przebywał jako pacjent w Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalu Psychiatrycznym w R. (Oddział III Psychiatryczny Ogólny), na terenie którego utworzony został odrębny obwód głosowania. W dniu 3 października 2011 r. dyrektor SPWSzP w R. sporządził wykaz osób, które przebywały na terenie Szpitala i miały w nim przebywać w dniu wyborów. W tym też dniu wykaz przekazano Urzędowi Gminy w R., właściwemu ze względu na siedzibę Szpitala. Wykaz posłużył, w myśl § 7 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie spisu wyborców z dnia 27 lipca 2011 r. (Dz.U. Nr 158, poz. 942, zwanego dalej rozporządzeniem o spisie wyborców), za podstawę do sporządzenia przez Urząd Gminy w R. spisu wyborców dla odrębnego obwodu utworzonego w Szpitalu w R., a wśród uprawnionych do głosowania w tym obwodzie, pod Nr 42, ujęty został protestujący. W dniu 4 października 2011 r. Urząd Gminy w R. powiadomił Wydział Spraw Obywatelskich i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta Z. o wpisaniu Marka K. do prowadzonego przez siebie spisu wyborców. Stanowiło to podstawę do wykreślenia protestującego ze spisu wyborców w stałym miejscu zamieszkania, tj. ul. S. w Z. W dniu 5 października 2011 r. protestujący został wypisany ze szpitala i pouczony przez personel medyczny, że aby móc wziąć udział w wyborach osoba opuszczająca szpital przed dniem wyborów, a ujęta w spisie wyborców uprawnionych do głosowania w szpitalu, musi uzyskać zaświadczenia o prawie do głosowania z Urzędu Gminy w R. Fakt ten został stwierdzony pismem dyrektora SPSzP w R. z dnia 18 października 2011 r. Protestujący nie ubiegał się o wydanie takiego zaświadczenia, mimo że przed dniem wyborów, a po sporządzeniu spisu wyborców, zmienił miejsce pobytu. Nie dopełnił więc wymogu z art. 32 § 1 Kodeksu wyborczego.

Zdaniem Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 7 w Chełmie, podmioty współuczestniczące w procedurze dotyczącej sporządzenia spisu wyborców w Urzędzie Miasta Z. i w Urzędzie Gminy R. wypełniły właściwie swoje obowiązki w ramach zadań zleconych przewidzianych w Dziale I Rozdział 4 Kodeksu wyborczego, a kierujący zakładem leczniczym - w zakresie udzielanie stosownego pouczenia - obowiązek wynikający z § 7 ust. 5 rozporządzenia o spisie wyborców. Również Obwodowa Ko-

misja Wyborcza Nr 1 w Z., odmawiając wnoszącemu protest wydania kart do głosowania w sytuacji, gdy nie figurował w spisie wyborców w tym obwodzie lecz w spisie wyborców w Urzędzie Gminy w R., nie dopuściła się naruszenia prawa wyborczego mającego wpływ na uniemożliwienie uczestniczenia w wyborach do Sejmu i Senatu RP Markowi K. W ocenie Okręgowej Komisji Wyborczej, protestujący nie uczestniczył czynnie w wyborach w dniu 9 października z uwagi na niepodjęcie stosownych działań zmierzających do uzyskania zaświadczenia o prawie do głosowania. Niezasadny jest więc zarzut o pozbawieniu go czynnego prawa wyborczego przez organy wyborcze i naruszeniu przepisów Kodeksu wyborczego przez organy prowadzące ewidencję ludności i spisy wyborców na terenie działania tutejszej Komisji.

Ponadto z protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym Nr 7 oraz protokołu wyników głosowania i wyników wyborów senatora w okręgu wyborczym Nr 19 wynika, że nieoddanie przez protestującego głosu „nie miało wpływu na wynik wyborów z uwagi na znaczną różnicę głosów oddanych na poszczególnych kandydatów do Sejmu i do Senatu RP w okręgu działania tutejszej Komisji”.

Prokurator Generalny w odpowiedzi na protest wniósł o pozostawienie go bez dalszego biegu ponieważ nie spełnia on warunków określonych w art. 241 § 1 w związku z art 243 § 2 *in fine* Kodeksu wyborczego. W uzasadnieniu wskazano, że zarzuty w nim podniesione dotyczą spraw, co do których Kodeks wyborczy przewiduje możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi do sądu w trybie art. 22 § 5 i art. 37 § 2 Kodeksu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty protestu są uzasadnione. Wnoszący go twierdzi, że nie był powiadomiony o „przerejestrowaniu” go ze spisu wyborców zameldowanych na obszarze gminy Z. na pobyt stały do rejestru wyborców w Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalu Psychiatrycznym w R., w którym został utworzony odrębny obwód głosownia dla pacjentów, którzy mieli przebywać w tym Szpitalu w dniu wyborów (art. 12 § 4 w związku z art. 29 § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy, Dz.U. Nr 21, poz. 112 ze zm.). Wnoszący protest był jednym z pacjentów, którzy mieli przebywać w wymienionej jednostce opieki zdrowotnej w dniu wyborów. Wykaz tych wyborców został przekazany przez dyrektora Szpitala do Urzędu Gminy w R. w dniu 3 października 2011 r. Na tej podstawie wnoszący protest został skreślony ze

spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkania i dopisany do spisu wyborców w odrębnym obwodzie głosowania utworzonym w wyżej wymienionym Szpitalu. Zgodnie z § 7 ust. 5 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 lipca 2011 r. o spisie wyborców, kierujący zakładem, w którym utworzono obwód głosowania, powiadamia osoby objęte wykazem, że zostaną skreślone ze spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkania i będą mogły głosować w wyborach wyłącznie w obwodzie głosowania utworzonym w zakładzie, a w innym obwodzie głosowania - po uprzednim uzyskaniu zaświadczenia o prawie do głosowania z urzędu gminy, na której terenie położony jest zakład. Co do prawidłowości powiadomienia wnoszącego protest o skreśleniu go ze spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkania i wyłącznej możliwości oddania głosu w obwodzie głosowania utworzonym w Szpitalu w sprawie występują istotne rozbieżności. Wnoszący protest twierdzi, że odbyło się to „bez jego wiedzy i woli”. Natomiast dyrektor Szpitala utrzymywał, że „wszyscy pacjenci umieszczeni w wykazie, zostali poinformowani przez Pielęgniarki Oddziałowe, że zostali skreśleni ze spisu wyborców w miejscu stałego zamieszkania, i będą mogli głosować jedynie w siedzibie Okręgowej Komisji Wyborczej Nr 7 w R., znajdującej się na terenie Szpitala”.

Następnie w dniu 5 października 2011 r. wnoszący protest został „wypisany” ze Szpitala, a jego dyrektor twierdził, że przed opuszczeniem tej jednostki wnoszący protest „został pouczony przez Pielęgniarkę Oddziałową Oddziału III Psychiatrycznego Ogólnego męskiego o konieczności uzyskania z Urzędu Gminy R. zaświadczenia o prawie do głosowania w przypadku, gdyby zamierzał oddać swój głos w siedzibie Obwodowej Komisji Wyborczej w miejscu swojego stałego zamieszkania”. Negował takie powiadomienie wnoszący protest, który twierdzi, że „o tej zmianie na pewno nie zostałem wcześniej powiadomiony. Bynajmniej nie występowałem także o przerejestrowanie do R.”, do której ze względu na zły stan zdrowia i brak środków finansowych na pokrycie kosztów przejazdu wyborca nie mógł udać się w celu oddania głosu, po uzyskaniu takiej informacji od wiceprzewodniczącego Obwodowej Komisji Wyborczej Nr 1 w Z. Z treści protestu wynika, że dyrektor Szpitala jako kierujący zakładem, w którym został utworzony odrębny obwód głosowania, w wystarczającym stopniu nie wykazał, że powiadomił wnoszącego protest o umieszczeniu go w spisie wyborców w obwodzie głosowania utworzonym w kierowanym zakładzie, a także o konsekwencjach wypisania tego wyborcy ze Szpitala przed dniem głosowania oraz potrzebie uzyskania zaświadczenia o prawie do głosowania w innym obwodzie gło-

sowania (w miejscu stałego zamieszkania) z urzędu Gminy w R., na terenie której położony jest Szpital. Ciężar udowodnienia skutecznego powiadomienia o tych okoliczności bez wątpienia obarcza kierującego zakładem, który jest zobowiązany do dokonania wymaganych powiadomień z należytą starannością, a w każdym razie w sposób gwarantujący uprawnionemu wyborcy skorzystanie z czynnego prawa do oddania głosu w wyborach parlamentarnych, zwłaszcza gdy wyborca cierpi na schorzenia psychiatryczne. Także z tego względu przy dopisaniu wyborcy przebywającego w odrębnym obwodzie głosowania utworzonym w otwartym („wolnościowym”) zakładzie opieki zdrowotnej, który pacjent może opuścić w każdym czasie choćby na „własne żądanie”, nie można pomijać woli i wiedzy wyborcy w dopisaniu go do spisu wyborców w tym odrębnym obwodzie głosowania, ponieważ z art. 28 § 1 Kodeksu wyborczego wynika, że wyborca przebywający czasowo na obszarze gminy w okresie obejmującym dzień wyborów jest dopisywany do spisu wyborców, na jego pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów. To, że spis wyborców przebywających w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 i 7 Kodeksu wyborczego, sporządza się na podstawie wykazów osób, które będą w nich przebywać w dniu wyborów, należy rozumieć jako sposób zagwarantowania im konstytucyjnych praw wyborczych, z których mogą, ale *de lege lata* nie są zobowiązani korzystać. Wszystko to wszakże nie oznacza, że wyborcy przebywający czasowo w okresie obejmującym dzień wyborów na obszarze gminy, w której położone są jednostki obligatoryjnie tworzące odrębne obwody głosowania (art. 12 ust. 4 Kodeksu wyborczego), mogą być niejako przymusowo, tj. bez lub wbrew swej wiedzy i woli umieszczone w spisie wyborców w takim odrębnym obwodzie głosowania. Zgodnie z art. 37 Kodeksu wyborczego, każdy może wnieść odpowiednio do wójta albo organu, który sporządził spis wyborców, reklamację w sprawie nieprawidłowości sporządzenia spisu, a następnie wnieść skargę do sądu rejonowego, np. z argumentacją, że w określonym spisie wyborców został umieszczony „wbrew swej wiedzy lub woli”. W rozpoznawanej sprawie ze względu na datę ujawnienia kontrowersyjnego wpisu wyborcy do spisu wyborców w odrębnym obwodzie głosowania utworzonym w Szpitalu Psychiatrycznym w R. wnoszący protest nie mógł kontestować dokonanego „bez jego wiedzy i woli” wpisu w postępowaniu reklamacyjnym lub sądowym, o którym mowa w art. 37 Kodeksu wyborczego.

Wnoszący protest, który przed dniem wyborów opuścił szpital psychiatryczny, w którym utworzono odrębny obwód głosowania i tam był umieszczony w spisie wy-

borców, miał prawo dopisania w dniu wyborów do spisu wyborców w obwodzie wyborczym właściwym dla miejsca jego stałego zamieszkania, w którym zgłosił się w celu oddania głosu. Wynika to z art. 51 § 2 pkt 3 Kodeksu wyborczego, który stanowi, że osobę skreśloną ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z jej wpisaniem do spisu wyborców w jednostce, o której mowa w art. 12 § 4, dopisuje się w dniu wyborów do spisu wyborców, jeżeli udokumentuje, iż opuściła tę jednostkę w przeddzień wyborów. Zdaniem Sądu Najwyższego, przepis art. 51 § 2 pkt 3 Kodeksu wyborczego zobowiązuje obwodową komisję wyborczą do dopisania osoby skreślonej ze spisu w tym obwodzie głosowania, która w dniu głosowania udokumentuje, że do tego dnia, a nie jedynie „w przeddzień wyborów”, opuściła jednostkę, w której była wpisana do odrębnego spisu wyborców. Oznaczało to, że Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 1 w Z. właściwa dla miejsca zamieszkania wnoszącego protest, zamiast utrudniać mu głosowanie przez skierowanie go do oddania głosu w innym obwodzie głosowania, powinna powiadomić o możliwości dopisania go w dniu wyborów do spisu wyborców oraz oddania głosu w tej Komisji właściwej ze względu na stałe miejsce zamieszkania, pod warunkiem udokumentowania opuszczenia przezeń szpitala w R., w którym był umieszczony w spisie wyborców, zwłaszcza że przeprowadziła postępowanie wyjaśniające, z którego wynikało, że był on dopisany do spisu wyborców Szpitala Psychiatrycznego w R. Konkretnie rzecz ujmując, Obwodowa Komisja Wyborcza Nr 1 w Z. zobowiązana była wskazać wyborcy (wnoszącemu protest) alternatywę umożliwiającą mu oddanie głosu w siedzibie tej Komisji, właściwej ze względu na jego stałe miejsce zamieszkania, po udokumentowaniu, że do dnia wyborów opuścił szpital w R., w którego obwodzie był umieszczony w spisie wyborców (art. 51 § 2 pkt 3 Kodeksu wyborczego), zamiast oczywiście bezrefleksyjnego skierowania do oddania głosów w odległym ok. 40 km od miejsca stałego zamieszkania w Z. - odrębnym obwodzie głosowania utworzonym w Szpitalu Psychiatrycznym w R. „zdenerwowanego” wyborcy, który stanowczo utrzymywał, że w tym innym obwodzie głosowania dopisano go do spisu wyborców „bez jego wiedzy i woli”.

Powyższe okoliczności potwierdziły zasadność zarzutów naruszenia art. 20 § 1 Kodeksu wyborczego w związku z § 7 ust. 5 i 6 rozporządzenia MSWiA o spisie wyborców oraz art. 51 § 2 pkt 3 Kodeksu wyborczego przez faktyczne pozbawienie wnoszącego protest prawa oddania głosu na obszarze gminy właściwej ze względu na zameldowanie na pobyt stały.

Równocześnie wnoszący protest nie wykazał, że niedopuszczenie go do wyborów „miało wpływ na ich wynik w okręgu wyborczym”, bo w treści protestu zabrakło argumentacji, że nieoddanie przezeń głosu miało konkretny wpływ choćby na wyniki głosowania w Obwodowej Komisji Wyborczej Nr 1 w Z., w której pozbawiono go prawa wybierania oraz że wpływało na wyniki uzyskane przez wybranych kandydatów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i wynik wybranego kandydata do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej w jego okręgu wyborczym.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji na podstawie art. 242 § 2 Kodeksu wyborczego.

=====